

ĈAPITRO 5. Verkoj kaj aŭtoroj, aĝo, konsumado, piktogramoj

ROZDZIAŁ 5. Utwory i twórcy, wiek, konsumowanie, piktogramy

W tym rozdziale nauczysz się m.in.:

- tworzyć wyrazy złożone;
- pytać, gdzie się ktoś/coś znajduje lub coś dzieje;
- wyrażać prośby grzecznościowo;
- pytać o dzieła twórców i rodzaje utworów;
- liczyć oraz pytać i odpowiadać na pytania o wiek osób i rzeczy;
- nazywać pomieszczenia w domu, krajobrazy i piktogramy;
- pisać list internetowy;
- mówić o konsumowaniu potraw i napojów z różnymi dodatkami;
- tworzyć nazwy osób obojga płci.

NI KONATIĜU

Mówcie, czym się interesujecie. Postępujcie się wzorem:

Lektoro: Mi interesiĝas pri lingvoj. Kaj vi?

Andreo: Mi interesiĝas pri historio. Kaj vi?

Dorotea: Mi interesiĝas pri muziko. Kaj vi?

I. KOMUNIKADO – frazoj, vortoj, reguloj

A. Apud akvofalo en varma dormosako ripozas romanverkisto...

Estas noktomezo. En ĝangalo apud brua akvofalo ripozas romanverkisto en varma dormosako. Li revas pri matenmanĝo en malnova manĝoĉambro kun libroŝrankoj.

Przeczytajcie kolejno na głos, po jednej linijce, a potem wykonajcie dwa przykłady dotyczące konstruowania wyrazów złożonych:

romano —	powieść	verkisto —	pisarz	romanverkisto —	powieściopisarz
dormi —	spać	sako —	worek	dormosako —	śpiwór
poŝto —	poczta	karto —	karta	poŝtkarto —	kartka pocztowa
manĝi —	jeść	ĉambro —	pokój	manĝoĉambro —	jadalnia
akvo —	woda	fali —	upaść	akvofalo —	wodospad
libro —	książka	ŝranko —	szafa	libroŝranko —	szafa na książki
mateno —	ranek	manĝi —	jeść	matenmanĝo —	śniadanie
nokto —	noc	mezo —	środek	noktomezo —	północ

❖ „Powieściopisarz” i „śpiwór” to wyrazy złożone, powstałe z połączenia dwóch wyrazów. Ich esperanckimi odpowiednikami są: 1

Powiedz lub napisz, jak rozumiesz wyrazy w prawej kolumnie.

amo —	miłość	romano —	powieść	amromano —	
lerni —	uczyć się	libro —	książka	lernolibro —	
bani —	kąpać	ĉambro —	pokój	banĉambro —	
tago —	dzień	manĝi —	jeść	tagmanĝo —	
letero —	list	porti —	nosić	leterportisto —	
		reto —	sieć	retletero —	
dorso —	plecy	sako —	worek; torba	dorsosako —	
foto —	zdjęcie	aparato —	aparat	fotoaparato —	

Aldonaj ekzemploj:

desegni —	rysować	filmo —	film	desegnofilmo —	
lakto —	mleko	supo —	zupa	laktosupo —	
pomo —	jabłko	kuko —	ciasto, ciastko	pomkuko —	
dormi —	spać	ĉambro —	pokój	dormoĉambro —	
vojaĝo —	podróż	libro —	książka	vojaĝlibro —	
skribi —	pisać	tablo —	stół	skribotablo —	

B. Kie Izabela kuiras la supon?A: Kie Izabela kuiras la supon? **2**

B: Ŝi kuiras en la kuirejo.

C: Kie situas la Monto Kosciuŝko **3**?

D: Ĝi situas en Aŭstralio.

E: Kie fumas Patriko?

F: Li fumas en la kabineto.

G: Kie ripozas viaj amikoj?

H: Ili ripozas hejme.

I: Kie troviĝas piktogramoj pri lifto?

J: Ĝi troviĝas en hoteloj kaj altaj domoj.

K: Kie fluas la rivero Mekongo?

L: Mi pensas, ke ĝi fluas en Azio.

❖ Pytając o miejsce, używa się wyrazu „gdzie”.

Wyraz ten brzmi po esperanku **5***Vortareto:*

• situas — <i>jest położony</i>	• kabineto — <i>gabinet</i>	• dormoĉambro — <i>sypialnia</i>
• troviĝas — <i>znajduje się</i>	• lifto — <i>winda</i>	• piktogramo — <i>piktogram</i>

1. Pytajcie się wzajemnie, gdzie coś robią różne osoby lub gdzie znajdują się różne obiekty. W odpowiedzi wykorzystujcie rzeczowniki z przyrostkiem -ej-, piktogramy na rysunku **6.**, a także nazwy innych pomieszczeń w mieszkaniu, np.

• manĝoĉambro	• tagĉambro (<i>pokój dzienny</i>)	• antaŭĉambro (<i>przedpokój</i>)
• koridoro (<i>korytarz</i>)	• banĉambro (<i>łazienka</i>)	• provizejo (<i>spizarnia</i>)

2. Pytajcie się też, gdzie znajdują się różne miasta, kraje, rzeki i szczyty górskie.

PLIFIRMIGO

Wyraż poniższe zdania po esperanku i porównaj z rozwiązaniami w kluczu do zadań.

1. Gdzie odpoczywa Edyta?	W sypialni.
2. Gdzie bawią się twoje dzieci?	Myślę, że bawią się w jadalni.
3. Gdzie znajduje się Sekwana?	Sekwana jest we Francji.
4. Gdzie uczy się Adam?	Adam uczy się teraz w czyteln.
5. Gdzie jest Genewa?	Myślę, że jest w Szwajcarii.
6. Gdzie gawędzą Eliza i Olga?	W kawiarni

C. Ĉu vi volus rigardi filmon?

Marko: Ĉu vi volus rigardi filmon?

Anna: Jes, volonte. Bona ideo.

Kelnero: Hodiaŭ ni servas tomatan supon.

Gasto: Mi preferus la kukuman.

Avino: Ne faru bruon, mi ŝatus ripozi.

Nepoj: Ne timu, ni bruas silente.

Anna: Mi volas flugi al Islando.

Marko: Mi rekomendus ŝipon.

Adamo: Eva, mi dezirus manĝi la pomon, kiun vi tenas.

Eva: Mi ne konsentas, sed se vi volas piron, bonvolu.

❖ W formach grzecznościowych można używać czasowniki w trybie przypuszczającym.

Mają one końcówkę **6**

Vortareto:

• volonte — *chętnie* • rekomendi — *proponować* • konsenti — *zgadzać się*

Wypowiadajcie podobne dialogi, używając form grzecznościowych (tryb przypuszczający).

PLIFIRMIGO

Wyraź poniższe zdania po esperanku i porównaj z rozwiązaniami w kluczu do zadań.

1. Woląabym herbatę z cytryną.
2. Chciałbym pospać.
3. Pragnąłbym napić się zimnego piwa.
4. Proponowałabym odwiedzić twoją przyjaciółkę.
5. Kochani, prosiłbym o ciszę. Nie zgadzam się na wasz hałas.
6. Nie chciałabym uczyć się języka rosyjskiego.
7. Woląabym uczyć się języka ukraińskiego.
8. Rozmawiałabym swobodnie z moimi przyjaciółkami z Kijowa.

D. Mikaelo amas la muzikon de Betoveno

Eva Ran estas instruistino de muziko.

Aleksandra havas aŭtografon de Amanda Maj.

Karlo ŝatas la pentraĵojn de Rembranto.

Ursula rigardas pentraĵojn de Matejko.

Mikaelo amas la muzikon de Betoveno.

Liliana aŭskultas muzikon de Ĉajkovskij. **7**

Aga opinias poeziaĵojn de Kristoforo senvaloraj.

Ŝi tute ne ŝatas verkojn de avangardaj aŭtoroj.

- ❖ Jeŝli jakieŝ wyrazy esperanckie odpowiadają na pytanie „kogo” czego?”, to poprzedza się je słówkiem **8**

Vortareto:

• aŭtografo — <i>autograf</i>	• pentraĵo — <i>obraz</i>	• senvalora — <i>bezwartościowy</i>
• opinii — <i>sądzić, oceniać</i>	• poeziaĵo — <i>poezja</i>	• avangarda — <i>awangardowy</i>

1. Mówcie, że ktoś jest nauczycielem jakiegoś przedmiotu. Oto nazwy niektórych przedmiotów nauczania:

• la pola/angla/franca/germana lingvo	• Esperanto 9	• muziko
• arto (<i>sztuka, plastyka</i>)	• biologio	• geografio
• komputiko = informadiko	• fiziko	• astronomio
• teknologio (<i>technika</i>)	• fizika edukado (<i>wf</i>)	• matematiko
	• kemio	• historio
		• etiko

2. Mówcie, czyje dzieła sztuki, muzykę lub piosenki lubicie/uwielbiacie bądź też nie, np.

A: Mi ŝatas la filmojn de Fellini.

B: Mi ne ŝatas la pentraĵojn de Pikaso.

C: Mi legas volonte la poeziaĵojn de Miłosz.

UŜywajcie też inne poznane nazwy utworów, a także (pamiętajcie o bierniku):

• muzikaĵoj (<i>utwory muzyczne</i>)	• teatraĵoj (<i>utwory teatralne</i>)	• operetoj (<i>operetki</i>)

3. Pytajcie się wzajemnie o opinię na temat dzieł znanych wam twórców, np.

A: Kion vi opinias pri la kantoj de Emma Fru?

B: Mi pensas, ke ili estas perfektaj.

W odpowiedzi możecie wykorzystać dotąd poznane określenia cech, a także:

• neordinara (<i>niezwykły</i>)	• perfekta (<i>doskonały, wyśmienity</i>)
• eminenta (<i>wybitny, znakomity</i>)	• brila (<i>świetny, wspaniały</i>) 10
• mirinda (<i>cudowny, wspaniały</i>)	• genia (<i>genialny</i>)

PLIFIRMIGO

Wyraż poniższe zdania po esperancku i porównaj z rozwiązaniami w kluczu do zadań.

1. Barbara bardzo lubi sztuki Mrożka.
2. Pan Mont jest nauczycielem esperanta.
3. Uwielbiam operetki Lehara.
4. Sydney nie jest stolicą Australii.
5. Beata słucha utworu Bacha.
6. Pan Plat jest rodzicem Jerzego.

E. Sub arbo ripozas gepatroj kun geavoj, gefiloj kaj geamikoj...

Estas tagmezo. En ĝardeno sub verda arbo ripozas gepatroj kun geavoj, gefiloj, gefratoj kaj geamikoj. La gepatroj ne estas geedzoj, sed gepartneroj. Granda familia rondo, ĉu ne?

Przeczytajcie na głos, po jednej linijce, a potem opowiedzcie, jak tworzyć nazwę osób obojga płci.

patro	—	ojciec	gepatroj	—	rodzice
frato	—	brat	gefratoj	—	rodzeństwo
onklo	—	wuj, stryj	geonkloj	—	wujostwo, stryjostwo
edzo	—	mąż	geedzoj	—	małżeństwo (= para małżeńska)
partnero	—	partner	gepartneroj	—	partnerzy obojga płci (np. para niemałżeńska)
avo	—	dziadek	geavoj	—	dziadkowie (= dziadek z babcią)
filo	—	syn	gefiloj	—	dzieci (względem rodziców)
amiko	—	przyjaciół	geamikoj	—	przyjaciele (obojga płci)

❖ Do tworzenia nazwy osób obojga płci służy cząstka: **11**

Powiedz lub napisz, jak rozumiesz wyrazy w prawej kolumnie.

sinjoro	—	pan	gesinjoroj	—	
junulo	—	młodzieniec	gejunuloj	—	
najbaro	—	sąsiad	genajbaroj	—	
knabo	—	chłopiec	geknaboj	—	
studento	—	student	gestudentoj	—	
lernanto	—	uczeń	gelernantoj	—	
konato	—	znajomy	gekonatoj	—	
kuzo	—	kuzyn	gekuzoj	—	
nepo	—	wnuk	genepoj	—	

Aldonaj ekzemploj:

fianĉo	—	narzeczony	gefianĉoj	—	
kolego	—	kolega	gekolegoj	—	
marsano	—	marsjanin	gemarsanoj	—	
civitano	—	obywatel	gecivitanoj	—	
aktoro	—	aktor	geaktoroj	—	
profesoro	—	profesor	geprofesoroj	—	

F. Mi plej ŝatas aŭskulti bluson en krakova klubejo

A: Kiun muzikon vi preferas aŭskulti kaj kie?

B: Mi plej ŝatas aŭskulti bluson en krakova klubejo.

C: Kiun vi volonte vizitas?

D: Miajn geamikojn.

E: Kie estas la mansako de Julia?

F: Mi havas ŝian mansakon.

G: Kiun renkontas Vera en Berlino?

H: Ŝi renkontas Profesoron Frank.

I: Vi konas mian fraton, ĉu ne?

J: Kompreneble, ni konas lin.

K: Ĉu viaj geamikoj konas min?

L: Jes, mi pensas, ke ili konas vin.

M: Kie estas nia tekkomputilo?

N: Mi havas vian tekkomputilon.

❖ Aby wyrazić, że kogoś spotykamy, odwiedzamy, znamy lub coś posiadamy, lubimy, itp. stosujemy rzeczowniki w bierniku.

Wobec tego w takich konstrukcjach językowych stosowana jest końcówka **12**

1. *Podawajcie nazwisko jakiejś osoby (np. znanej postaci), po czym ktoś inny, przez was wskazany, niech powie, czy tę osobę lubi, czy nie, według wzoru:*

A: (nazwisko)

B: Mi ŝatas lin/ŝin. / Mi ne ŝatas lin/ŝin.

2. *Podawajcie tytuł gazety, czasopisma lub serialu telewizyjnego albo nazwę gatunku muzyki, po czym niech ktoś inny powie, czy czyta tę gazetę lub czasopismo, czy ogląda ten serial telewizyjny albo czy słucha tej muzyki, według wzoru:*

A: (tytuł gazety lub czasopisma)

B: Mi legas ĝin. / Mi ne legas ĝin.

(tytuł serialu)

C: Mi rigardas ĝin. / Mi ne rigardas ĝin.

(nazwa gatunku muzyki)

D: Mi aŭskultas ĝin. / Mi ne aŭskultas ĝin.

Można wymieniać następujące gatunki muzyczne (tytuły można podać po polsku):

• klasika muziko	• popola muziko	• opera muziko	• opereta muziko
• elektronika muziko	• filmmuziko	• popmuziko	• rokmuziko
• poproko	• metalroko	• punko	• hiphopo
• ĵazo (jazz)	• regeo (reggae)	• bluso	• kontreo (country)

3. Przeprowadzajcie podobne dialogi, używając rzeczowników w liczbie pojedynczej lub mnogiej według wzoru:

A: Kie estas miaj libroj?

B: Mi havas viajn librojn.

Oto inne wyrażenia do wykorzystania w pytaniach:

• mia tekkomputilo	• la ombrelo de Suzana	• la legitimaĵo de Kamilo
• niaj notlibroj	• la DVD-aparato de sinjoro Fiŝ	• ilia gitaro
• la dorsosako de Henriko	• la mono de Adela	• mia kalkulilo (<i>kalkulator</i>)
• la revuoj de Eva	• nia valizo	• la pakaĵo de Tadeo

Aldonaj ekzemploj:

• la diskaj de Gregoro kaj Sofia	• la komiksoj de Marko
• la surftabulo de ges-roj Nest	• la poŝtelefono de Kristina
• mia identiga karto (<i>dowód tożsamości/osobisty</i>)	• niaj dolĉaĵoj

W pytaniach podane wyrażenia występują w mianowniku, a w odpowiedziach w bierniku.

PLIFIRMIGO

Wyraż poniższe zdania po esperanku i porównaj z rozwiązaniami w kluczu do zadań.

1. Kogo znasz w Waszyngtonie?	Magdalenę Pel.
2. Czy Renata mnie zna?	Tak, zna cię.
3. Lubisz Monikę, nieprawdaż?	Oczywiście, lubię ją.
4. Słuchasz mojej nowej płyty, nieprawdaż?	Nie, teraz jej nie słucham.
5. Gdzie jest mój dowód osobisty?	My mamy twój dowód osobisty.
6. Gdzie są nasze przesyłki pocztowe?	Kamil ma wasze przesyłki pocztowe.
7. Gdzie jest wasz laptop?	Ty masz nasz laptop.
8. Czy słuchasz muzyki filmowej?	Tak, chętnie.

G. Kiom da jaroj vi havas?

Mi nombras super cent kaj poste kalkulas:

101 — cent unu	201 — dek unu	300 — tri cent
102 — cent du	212 — ducent dek du	900 — naŭcent
200 — ducent	222 — ducent dudek du	999 — naŭcent naŭdek naŭ
...		
1 000 — mil	2 000 — du mil	10 000 — dek mil
100 000 — cent mil	1 000 000 — miliono	1 000 000 000 — miliardo
...		
1987 — mil naŭcent okdek sep	2025 — du mil dudek kvin	
66 666 — sesdek ses mil sescent sesdek ses		
1 642 535 — unu miliono sescent kvardek du mil kvincent tridek kvin		

A: Kiom estas cent plus dek plus sep?

B: Cent dek sep. Kaj cent dek sep minus dek sep?

A: Cent dek sep minus dek sep egalas cent. Kaj du oble kvar?

B: Du oble kvar estas ok.

C: Kiom da jaroj vi havas?

D: Mi havas dudek du jarojn.

E: Kiom da ĉambroj estas en via loĝejo?

F: Estas en ĝi kvar ĉambroj.

E: Kiom da personoj estas en via familio?

F: Estas en ĝi kvin personoj.

G: Kiom da homoj loĝas en nia urbo?

H: Loĝas en ĝi ĉirkaŭ cent tridek mil homoj. **13**

I: Kiom da mono vi havas?

J: Mi havas sesdek tri eŭrojn **14**.

M: Kiom da gefratoj vi havas?

N: Mi havas tri gefratojn: unu fraton kaj du fratinojn.

$100 + 10 + 7 = 117$
$117 - 17 = 100$
$2 * 4 = 8$

❖ Pytając o liczbę rzeczy policzalnych używa się wyrazu „ile”.

Odpowiadające mu wyrażenie brzmi po esperancku **15**

Vortareto:

• plus — *dodać, plus* • minus — *odjąć, minus* • egalas — *równa się*

Zadawajcie sobie nawzajem podobne pytania.

PLIFIRMIGO

Wyraź poniższe zdania po esperancku i porównaj z rozwiązaniami w kluczu do zadań.

1. Ile jest pięćdziesiąt trzy plus czterdzieści dwa?	Dziewięćdziesiąt pięć.
2. Ile jest dwieście dwa minus dwanaście?	To się równa sto dziewięćdziesiąt.
3. Ile lat ma Linda?	Ma dwadzieścia sześć lat.
4. Ile macie pieniędzy?	Mamy osiem tysięcy euro.
5. Ile łazienek jest w domu Artura?	Są w nim dwie łazienki.
6. Ile ludzi mieszka w waszej wsi?	Mieszka w niej około czterystu ludzi.
7. Ile rodzeństwa ma Eliza?	Ma dziewięćoro rodzeństwa: pięciu braci i cztery siostry.
8. Ile osób jest w rodzinie Rikarda?	Są trzy osoby.

H. Ada trinkas kafon sen kremo

Marteno manĝas sandviĉon kun fromaĝo.

Ada trinkas kafon sen kremo.

Konrado ŝatas toastojn kun konfitaĵo.

Dora kuiras fiŝon en legomoj.

Julio preparas toaston sen butero.

Laŭra deziras fiŝojn en oleo.

- ❖ W zdaniu z członem w bierniku, po którym następuje dalsze określenie z przyimkiem to część zdania po przyimku nie ma już formy biernika.

Do takich przyimków w powyższych zdaniach należą,, **16**

1. Mówcie, że chętnie oglądacie (**Mi volonte rigardas**) albo niezbyt lubicie (**Mi ne aparte ŝatas**) dany gatunek filmowy. Najpierw jedna osoba odczytuje któreś z podanych niżej wyrażen, po czym inna przez nią wskazana wypowiada odpowiednie zdanie, np.

A: **komediaj filmoj**

B: Mi volonte rigardas videon kun komediaj filmoj.

primoraj filmoj

C: Mi ne aparte ŝatas rigardi videon kun primoraj filmoj.

Wyrażenia, które możecie wykorzystać:

• komediaj filmoj	• militaj filmoj (filmy wojenne)	• hororfilmoj
• sciencfikciaj filmoj	• romantikaj komedioj	• fantastaj filmoj
• popularsciencaj filmoj	• vakerfilmoj (westerny)	• historiaj filmoj
• naturfilmoj (filmy przyrodnicze)	• dokumentaj filmoj	• vojaĝfilmoj

Aldonaj ekzemploj:

• agfilmoj (filmy akcji)	• psikologiaj filmoj	• krimfilmoj
• porinfanaj filmoj (filmy dla dzieci)	• animaciaj filmoj	• familiaj filmoj
• primoraj filmoj (filmy obyczajowe)	• primoraj komedioj (komedie obyczajowe)	

Pamiętajcie, że w każdym zdaniu pierwszy rzeczownik powinien wystąpić w bierniku, a drugi (po przyimku) – nie.

2. Mówcie, że macie ochotę (**Mi deziras**) albo nie macie ochoty (**Mi ne deziras**) na coś do jedzenia lub picia odpowiednio przyrządzone Najpierw jedna osoba odczytuje któreś z podanych niżej wyrażen, po czym inna wypowiada odpowiednie zdanie, np.

A: **sandviĉo kun ŝinko**

B: Mi deziras sandviĉon kun ŝinko.

teo sen sukero

C: Mi ne deziras teon sen sukero.

fiŝoj en tomato

Wyrażenia, które możecie wykorzystać:

• teo kun citrono	• teo sen sukero
• kafo sen kremo (<i>bez śmietanki</i>)	• kafo kun lakto
• sandviĉo kun ovo	• toasto kun margarino
• bulko kun mielo (<i>z margaryną, miodem</i>)	• salato kun majonezo
• buterpano (<i>chleb z masłem</i>) kun kukumo	• hamburgero kun salato
• omleto kun spinaco (legomoj)	• ovo en saŭco

Aldonaj ekzemploj:

• ovaĵo kun tomatoj	• kotleto kun terpomoj
• fiŝoj kun fritoj	• karmo en ĵeleo
• kolbaso kun mustardo/keĉupo	• muslio kun lakto/jogurto
patkukoj (<i>naleśniki</i>) kun fromaĝo/konfitaĵo	• kuko kun fruktoj/ĵeleo
• deserto kun kremaĵo 17 (<i>z kremem</i>)	• biskvitoj kun ĉokolado
• rizo kun acidkremo kaj sukero (<i>ze śmietaną i cukrem</i>)	

Pamiętajcie, że w każdym zdaniu pierwszy rzeczownik powinien wystąpić w bierniku, a drugi (po przyimku) – nie.

PLIFIRMIGO

Wyraż poniższe zdania po esperancku i porównaj z rozwiązaniami w kluczu do zadań.

1. Ada je naleśniki z dżemem.
2. Mateo ma ochotę na grzankę bez masła.
3. Laŭra pije herbatę z miodem i cytryną.
4. Dora gotuje zupę mleczną z ryżem.
5. Leonardo czyta komiks o podróży dookoła świata.
6. Rafaelo ma przyjaciółkę w Chorwacji.
7. Ada ogląda czasopismo z ładnymi zdjęciami.
8. Greta ma filmy z horrorami.

II. LINGVAJ AVENTUROJ

NI KONVERSACIU

1.

- A: Kie estas la hodiaŭa gazeto?
 B: Mi pensas, ke ĝi estas en via ĉambro.
 A: Jes, efektive! Dankon.
 A: Kie estas la pomoj?
 B: Mi pensas, ke ili estas en la kuirejo.
 A: Jes, certe! Dankon.
 A: Kie estas mia mono?
 B: Bedaŭrinde, mi ne scias.
 A: Domaĝe.

Przeprawadzajcie podobne dialogi. Oto rzeczy, o które możecie pytać:

• la televida programo	• la aĉetsako (torba na zakupy)
• la valizo	• la ovo
• mia bluzo	• mia ombrelo
• mia monarkarto	• miaj ĉipsoj
• la letero de Adriano (list od Adriana)	• miaj diskoj
	• la bildarkarto de Natalia (widokówka od Natalii)

W odpowiedzi wymieniacie różne miejsca, np.

• en la malvarmujo	• en la manĝoŝranko (w szafce z żywnością)
• en la vestoŝranko (w szafie na ubrania)	• en la banĉambro
• en la antaŭĉambro	• en la ĝardeno
• sur mia skribotablo	• sur la lito (na łóżku)
• sub la lito (pod łóżkiem)	• apud la televidaparato (obok telewizora)

2.

- A: Kie vi loĝas?
 B: En Varsovio, ĉe la strato Polna ¹⁸.
 A: Kaj kie vi laboras?
 B: En banko.
 A: Kie vi loĝas?
 B: En Lodzo ¹⁸, ĉe la strato Piotrkowska.
 A: Kaj kie vi studas?
 B: En universitato.

A: Kie vi planas ripozi?

B: Ĉe marbordo sur plaĝo aŭ apud trankvila rivero.

A: Kaj kie vi laboras?

B: En ĝangaloj kaj savanoj kun afrikaj bestoj.

Przeprowadzajcie podobne dialogi. Podawajcie różne miejsca pobytu wykorzystując także krajobrazy z rysunku 5. oraz poniższe miejsca pracy i nauki:

• fabriko	• televido	• biblioteko	• malsanulejo	• eldonejo
• elementa lernejo (szkoła podstawowa)			• faklernejo (szkoła zawodowa)	
• mezlernejo (szkoła średnia)	• gimnazio		• liceo	• teknikumo
• altlernejo (uczelnia)	• universitato		• scienca akademio	

3.

A: Panjo, ĉu mi nun povas iri al kinejo? 8

B: Ne, vi ne rajtas.

A: Kaj iri bicikli?

B: Ne, vi ne povas. Mi bezonas vin hejme. Ni atendas gastojn.

A: Do ĉu mi helpu vin en la kuirejo?

B: Jes, kompreneble.

Przeprowadzajcie podobne dialogi pytając o zgodę i udzielając jej lub odmawiając.

Oto przykładowe zwroty odmowne, które możecie wykorzystać:

• vi ne povas (nie możesz)	• vi ne rajtas (nie wolno ci)
• mi ne permesas (nie pozwalam)	• mi ne konsentas (nie zgadzam się)

4.

A: Avo, kiomaĝa vi estas? 19

B: Mi aĝas sepdek sep jarojn.

A: Daria, kiom aĝas via karulo?

B: Nun ĝi havas unu jaron kaj tri monatojn.

A: Profesoro Arkeo, kiom aĝas via antikva elfosaĵo?

B: Ĝi estas preskaŭ tri mil jara.

A: Kelnero, kiomaĝa estas la sandviĉo!

B: Ne koleru, ĝi estas nur tri taga, eblas manĝi.

Vortareto:

• kiomaĝa — w jakim jest wieku	• elfosaĵo — wykopalisko	• preskaŭ — prawie
• koleri — złościć się, denewować	• eblas — można	• nur — tylko

Przeprowadzajcie podobne dialogi dotyczące wieku osoby lub rzeczy.

BAZA VORTPROVIZO BILDOFORME

Wybierz z listy poniżej właściwe wyrazy i wpisz je w odpowiednich ramkach na rysunku. Niektóre wyrazy do tego tematu nie pasują. Już użyty wyraz zaznaczaj w kwadraciku (np. ☑). Staraj się zapamiętać jak najwięcej słówek z danej tematyki – przydadzą się.

5. PEJZAĜOJ

Krajobrazy

☐ urbo	☐ maro	☐ dezerto	☐ rivero	☐ vilaĝo	☐ kosmo
☐ lago	☐ monto	☐ arbaro	☐ parko	☐ ĝangalo	☐ plaĝo
☐ stepo	☐ artikio	☐ kamparoj	☐ montaroj	☐ bordo	☐ turo
☐ fabriko	☐ ponto	☐ strato	☐ glaĉero	☐ floro	☐ ĉielo
☐ vintro	☐ nebulo	☐ ŝoseo	☐ avenuo	☐ savano	☐ kanto

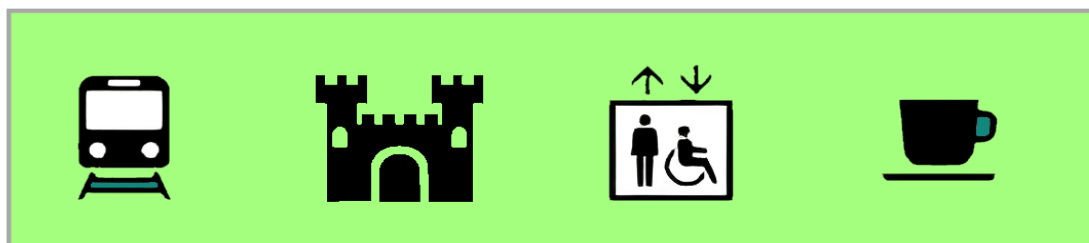
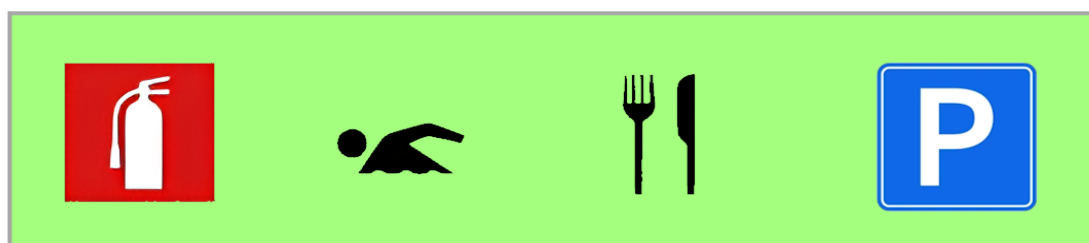
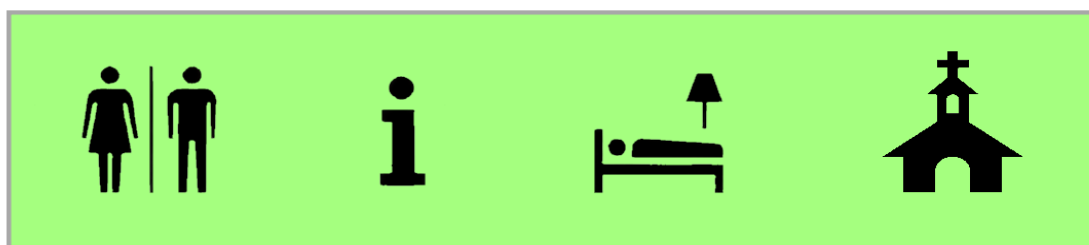
Traduko de esperantaj vortoj el la listo supre:

• miasto	• morze	• pustynia	• rzeka	• wieś	• kosmos
• jezioro	• góra	• las	• park	• dżungla	• plaża
• step	• staw	• pola	• góry	• brzeg	• wieża
• fabryka	• most	• ulica	• lodowiec	• kwiat	• niebo
• zima	• mgła	• szosa	• aleja	• sawanna	• piosenka

6. PIKTOGRAMOJ

Piktogramy

☐ naĝejo	☐ kastelo	☐ strato	☐ stacidomo	☐ necesejo	☐ lifto
☐ urbodomo	☐ aviadilo	☐ trajno	☐ ponto	☐ oficejo	☐ turo
☐ restoracio	☐ informoj	☐ hospitalo	☐ hotelo	☐ parkejo	☐ kafejo
☐ bushaltejo	☐ estingilo	☐ metroo	☐ muzeo	☐ preĝejo	☐ polico
☐ vendejoj	☐ eniro	☐ fontano	☐ haltu!	☐ taksioj	☐ eliro

Traduko de esperantaj vortoj el la listo supre:

· basen	· zamek	· ulica	· dworzec	· toalety	· winda
· ratusz	· samolot	· pociąg	· most	· urząd	· wieża
· restauracja	· informacja	· szpital	· hotel	· parking	· kawiarnia
· przystanek autobusu	· gaśnica	· metro	· museum	· kościół	· policja
· sklepy	· wejście	· fontanna	· stop!	· taksówki	· wyjście

NI LEGAS KUN KOMPRENO

Przeczytajcie o tym, jak dwoje zestresowanych ludzi spędza urlop. Następnie starajcie się odpowiedzieć i odpowiednio oznaczyć: które ze zdań pod tekstem jest prawdziwe (plusem), fałszywe (minusem) lub mówi o czymś niewiadomym (pytajnikiem).

7. EN VILAĜO KAJ EN ĜANGALO

Alberto Mart estas aferisto. Samanta Fest, lia amikino, estas ĵurnalistino. Ili vivo estas freneza — nur laboro kaj stresoj. Ili tute ne havas tempon por ripozo.

Sed feliĉe Alberto jam havas libertempon. Li troviĝas en vilaĝo kaj loĝas en malgranda, kvieta pensiono apud herbejo kaj lago.

La vivo en la pensiono estas tre agrabla. En la mateno Alberto gimnastikas, matenmanĝas, biciklas kaj naĝas en la lago. En la posttagmezo li tagmanĝas, legas belliteraturon, aŭskultas klasikan muzikon kaj kontemplas la naturon. En la vespero li vespermanĝas kaj kun aliaj gastoj faras apud la pensiono bivakfajron. Ili sidas ĉirkaŭ la fajro ĝis malfruaj horoj. Ili rakontas interesajn historiojn kaj kantas. Unu el ili ludas gitaron. Sur la ĉielo brilas arĝenta luno. La herbejo tre bonodoras. Alberto estas feliĉa. Tia vivo estas balzamo por liaj nervoj. 20

Ankaŭ Samanta havas nun libertempon. Sed ŝi ne volas kvieton. Ŝi ŝatas danĝeron kaj riskon. Nun ŝi troviĝas en tre malproksima loko. Ŝi partoprenas en ekspedicio tra afrika ĝangalo.

1. Alberto kaj Samanta estas geamikoj. ☐
2. Alberto estas fraŭlo. ☐
3. En la posttagmezo Alberto kun aliaj gastoj faras bivakfajron. ☐
4. En la vespero li enuas. ☐
5. Samanta estas kuraĝa virino ☐

Vortareto:

• bivakfajro — ognisko • libertempo — urlop • bonodori — pachnieć

TION ONI LEGAS EN ESPERANTIO

8.

LITERATURA FOIRO

UVERTURO Carmel Mallia Rapsodio (por mia naŭdekkvina naskiĝtago)	131	LA SEPA ARTO Renée Triolle Granda rondiro: surpriza, plurnivela filmo	160
OFICIALE Lorena Bellotti Inaŭgura mesaĝo de la Konsulino	134	DENASKISMO Jado Sperto sendube ne vana	162
SPECIALE PEN Giorgio Silfer Vargas Llosa en la kontraŭa stratangulo	136	LINGVOPOLITIKO Alessio Giordano Etno, nacio, lingvo: terminologiaj klarigoj	166
ITALA LIRIKO Joyce Lussu (Perla Martinelli) Mi vin perdis	138	KULTURPOLITIKO Jerzy Leyk Kiam malaperis la esperanto-movado? (1)	172
NIA HISTORIO Carlo Minnaja La antenoj de Caput Mundi	139	BILDOLITERATURO Fredrik Strömberg (Fernando Pita) Ĉu bildo valoras pli ol mil vortoj?	177
TEATRO Perla Martinelli Muzikalo kun sia kialo	145	SCIENCFIKCIO Giorgio Silfer Harry Harrison: jubileo kun duobla veo	184
NOBEL-INOJ Helmi Martikainen Faktoj pli gravas ol honortitoloj	148	EN VITRINO Bertil Nilsson Historie kredinda romano	185
FEMINA PAĜO Stella Meester Bela ekzemplo de "homa homo"	150	EN VITRINO Carlo Minnaja Nebulo, nuboj, suno, interna vivo	186
ĈINA FABELARO Tao Qian (Minosun) Du ĉasistoj	154	EN VITRINO Perla Martinelli Malfacile difinebla verko	188
MUZIKO Juan García del Río Panoramo al la turka muziko	155	LETERO DE LEGANTO Miroslav Malovec Detale pri la Verda Stacio	190

organo de esperanta PEN-centro
jaro 56 junio 2025 n-ro 335

POR AŬSKULTADO KAJ REPRODUKTO

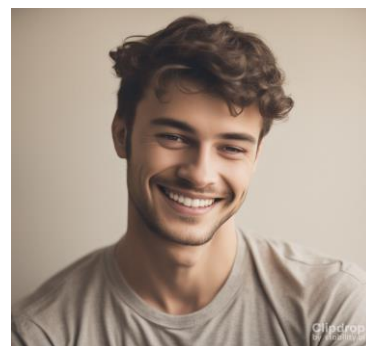
- 9.** *Posłuchaj tekstu prezentowanego dwukrotnie przez prowadzącego zajęcia. Przy drugim słuchaniu patrz na tekst. Potem sam przeczytaj po cichu.*

Następnie zasłóń tekst i odtwórz go pisemnie wstawiając w drugiej części w miejsce kropek brakujące elementy. Na koniec wpisz liczbę całkowicie poprawnych uzupełnień do podsumowania na dole zadania.

Francisko Lert estas futbalisto. Li estas granda futbala stelo. Francisko ricevas tre altan salajron. Li havas luksan domon kun naĝbaseno, du multekostajn aŭtomobilojn kaj jakton. La junulo havas ankaŭ multajn amikojn. Francisko estas riĉa, juna, simpatia kaj belaspekta, sed li ankoraŭ ne havas koramikinon. Li estas tre nekuraĝa junulo.

Francisko Lert est... futbal..... | Li est... grand... futbal...
stel... | Francisk... ricev... tre grand... salajr... | Li hav...
luks... dom... kun basen..., du kost... aŭtomobil... kaj
jakt... | La junul... hav... ankaŭ mult... amik... |
Francisk... est... riĉ... jun... simpati... kaj belaspekt... sed
li ankoraŭ ne hav... ..amik... | Li est... tre ...kuraĝ...
jun.....

Liczba całkowicie poprawnych uzupełnień: / 33

Vortareto:

• stelo — gwiazda	• salajro — pensja	• naĝbaseno — basen (domowy)
-------------------	--------------------	------------------------------

PAROLPRAKTIKO

- 10.** *Wykonaj w języku esperanto jedno z poniższych zadań:*

1. *Zadaj kilku osobom pytanie zaczynające się od kie, używając za każdym razem innego czasownika.*
2. *Jest wieczór. Mów, co prawdziwe lub fikcyjne osoby właśnie robią. Użyj materiału językowego zawartego w tym rozdziale.*
3. *Mów, co masz i czego nie masz, co lubisz i czego nie lubisz.*
4. *Wzorując się na tekście Ni legas kun kompreno, opowiedz, jak dwie prawdziwe lub fikcyjne osoby spędzają urlop.*

SKRIBOPRAKTIKO

Wykonaj w języku esperanto zadania wymienione poniżej:

- 11.** *Przepisz poniższy tekst, dowolnie go uzupełniając.*

Georgo Plat estas studento.

Li studas

Li ŝatas	Li ne ŝatas
Li havas	Li ne havas
En libera tempo li sportas — li ludas	
Li ofte aŭskultas	kaj legas
Nun Georgo estas hejme.	Li
Liaj gepatroj estas en la kuirejo.	Ili

- 12.** *Napisz tekst dialogu, w którym pytasz inną osobę o radę (np. w co się ubrać na koncert lub inną uroczystość), a ona Ci doradza różne możliwości, z której jedną wybierasz, a pozostałe odrzucasz.*

ELPAROLO

- 13.** *Wypowiadaj na głos, pamietając o akcentowaniu wskazanych sylab.*

kol o rkraj o no	leg o mĝard e no	sci e ncfik i o	let e rport i sto
rom a nverk i sto	par o lp r akt i ko	gaz e tki o ska	benz i nstac i o
mot o rbic i klo	tele f onnum e ro	tele v i d progr a mo	popul a rsci e nc a
rad i oels e ndo	kond u ke k zam e no	tele v i d apar a to	

PROVERBOJ KAJ DIRAĴOJ

- 14.** *Do wyrażonych po esperanku przysłów i powiedzeń dopasuj polskie odpowiedniki.*

La muroj havas orelojn.	Głupiec i dziecko mowią prawdę.
Maljunaj jaroj, sed nesaĝaj faroj.	Ściany mają uszy.
Malsaĝulo kaj infano parolas la veron.	Ręka rękę myje.
Timo havas grandajn okulojn.	Dzieci i ryby głosu nie mają.
Mano manon lavas.	Stary, a głupi.
Infanoj kaj fiŝoj voĉon ne havas.	Strach ma wielkie oczy.

NI ĈIUJ PAROLAS ESPERANTE

My wszyscy mówimy po esperanku

- 15.**

Saluton! Mia nomo estas Álvaro. Mi estas el Hispanio. Sur la foto mi, dum malvarma tago, trinkas varman germanan vinon en Hamburgo.

RESUMA TESTO

Wykonaj wszystkie poniższe zadania nie korzystając z rozwiązań zamieszczonych w kluczu do zadań. Po tym, w trakcie sprawdzania odpowiedzi grupowo lub indywidualnie, wpisz pod zadaniem w kratce ile odpowiedzi było całkowicie prawidłowych, a potem podlicz na końcu działu. Jeśli wynik był poniżej 1/3 to musisz powtórzyć odpowiednie partie materiału.

16. Ułóż zdania.

Ekzemplo: Valdemaro — esti — frato — Kristoforo
Valdemaro estas frato de Kristoforo.

1. Anĝela — rigardi — filmo — Bergman

.....

2. Petro — legi — romano — Tolkien

.....

3. Kamila — esti — studentino — geografio

.....

4. Roberto — aŭskulti — muzikaĵo — Ŝostakoviĉ

.....

Liczba poprawnych odpowiedzi: / 4

17. Dodaj końcówkę (-n) tam, gdzie trzeba.

1. A: Kia..... edzino..... havas s-ro Last?

B: Agrablan kaj ĉarman.

2. A: Kie loĝas via..... interreta..... amiko.....?

B: En Sud-Koreio.

3. A: Kio..... interesa..... estas en televido?

B: Popolarscienca filmo.

4. Mi ne konas li..... .

5. A: Kiu..... vi atendas?

B: Magdalenan.

6. Ŝi bone scias, kia..... vi estas.

7. Mi tre ŝatas miaj..... gekuzoj..... .

8. A: Kio..... Andreo skribas?

B: Teston.

Liczba poprawnych odpowiedzi: /12

18. Zapisz słowami po esperancku.

Ekzemplo: 33 – 15 = 18 tridek tri minus dek kvin estas (egalas) dek ok

1. 14 + 6 = 20

2. 134 + 143 = 277

3. 278 – 203 = 75

4. $999 - 988 = 11$
5. $8 * 9 = 72$
6. $100 * 13 = 1\,300$

Liczba poprawnych odpowiedzi: / 6

19. Przetłumacz na esperanto.

1. Rano	7. Tak, rzeczywiście.
2. Czy myślisz, że...	8. Grać na fortepianie
3. Na niebie	9. Otrzymywać dużą pensję
4. Szkoda.	10. Niestety, nie wiem.
5. Gdzie mieszkacie?	11. Nie mam czasu.
6. Jemy kolację.	12. Do późnych godzin

Liczba poprawnych odpowiedzi: /12

20. Dopasuj polskie odpowiedniki do podanych wyrazów esperanckich, wpisując w nawiasy właściwe numery.

(1) aŭtomobilejo	(2) tagnokto	(3) hommanĝulo	(4) vestejo
(5) fruktoĝardeno	(6) malliberejo	(7) lernohoro	(8) bestkuracisto
(9) trinkmono	(10) laktejo	(11) novgeedzoj	(12) multlingvulo
(13) tetrinkejo	(14) herbomanĝa	(15) bakejo	(16) sunfloro
(17) lavejo	(18) ovoflavo	(19) turdomo	
() herbaciarnia	() godzina lekcyjna	() doba	() żółtko
() napiwek	() więzienie	() garaż	() sad
() słonecznik	() szatnia	() piekarnia	() nowożeńcy
() ludożerca	() wieżowiec	() mleczarnia	() poliglota
() weterynarz	() trawożerny	() umywalnia, pralnia	

Liczba poprawnych odpowiedzi: /16

Suma poprawnych odpowiedzi: /48

III. ALDONO POR LA LERNANTO

LINGVOUZAJ KLARIGOJ

- ❶ Esperankie slova *florĝardeno* (= kwiatoŭ oĝrođ) i *ĝardenfloro* (= oĝrođoŭ kwiato) to tzw. wyrazy złożone. Wyraz złożony to zestawienie rdzeni wyrazowych, z których drugi to rdzeń główny (określany), a pierwszy to rdzeń poboczny (określający). W złożeniu *florĝardeno* rdzeniem określającym jest *flor'*, a rdzeniem określanym jest *ĝarden'*, natomiast w złożeniu *ĝardenfloro* rdzeniem określającym jest *ĝarden'*, a rdzeniem określanym jest *flor'*. W języku polskim ta kolejność jest dowolna — zamiast „kwiatoŭ oĝrođ” mówi się „oĝrođ kwiatoŭ”, a zamiast „oĝrođoŭ kwiato” — „kwiato oĝrođoŭ”.

Jeśli złożeniu towarzyszy trudne do wymówienia nagromadzenie spółgłosek, między rdzenie wstawia się samogłoskę **o**, np. *manĝoĉambro* (zamiast *manĝĉambro*), *akvoŭfalo* (zamiast *akvfalo*), rzadziej inne samogłoski, zwłaszcza **a**, np. *lastatempe* (zamiast *lasttempe*), oraz **e**, np. *multekosta* (zamiast *multkosta*).

Zwróćmy uwagę na poprawne akcentowanie wielosylabowych wyrazów złożonych (akcent zaznaczony tu jest kropką pod literą samogłoskową): *leterportisto*, *sciencfikcio*, *romanverkisto*, *kolorkrajono*, *benzinstacio* itp. Jak widzimy, jeśli między obydwoŭma rdzeniami samogłoska jest opuszczona, to akcent w rdzeniu pobocznym (pierwszym) pada tak jakby ta samogłoska występowała, a więc nie: *leterportisto*, *kolorkrajono*, *romanverkisto*, *benzinstacio* lecz: *leteroportisto* → *leterportisto*, *sciencofikcio* → *sciencfikcio*, *romanoverkisto* → *romanverkisto*, *kolorokrajono* → *kolorkrajono*, *benzinostacio* → *benzinstacio*.

- ❷ Użycie **la** (c.d.). Przedimka **la** używa się, gdy mowa o obiekcie, który jest jedyny w danym otoczeniu, np.

Maria estas en la kuirejo.

Maria jest w kuchni.

Przed rzeczownikiem *kuirejo* użyto **la**, ponieważ chodzi o jedyną kuchnię w mieszkaniu (brak „la” wskazywałby, że jest więcej niż jedna kuchnia).

Używa się przedimka **la** również wtedy, gdy mowa o obiekcie, który można określić jako „swoj”, np.

Paŭlo estas en la lernejo.

Paŭlo jest w (swojej) szkole.

- ❸ *la Monto Kosciuŝko* — Góra Kościuszki (najwyższy szczyt Australii, zdobyty w XIX w. przez polskiego podróżnika i odkrywcę Pawła Edmunda Strzeleckiego i przez niego nazwany). Nazwy tej góry nie należy wymawiać z polska, lecz zgodnie z pisownią esperancką, czyli *kos-c-i-uŝko*.

- ❺ **Kie** (wymowa: ki-e) — gdzie.

- ❻ W formach grzecznościowych używa się w języku esperanto czasowników takich jak *voli*, *ŝati*, *deziri*, *peti*, *proponi*, *preferi*, *rekomendi*. Występują one wówczas w trybie

przypuszczającym mając końcówkę- **us**. Czasowniki w trybie przypuszczającym mają także zastosowanie w zdaniach warunkowych.

- 7 Nazwiska pisane w oryginale alfabetem niełacińskim podlegają transkrypcji — w każdym języku właściwej mu, zgodnej z jego wymową i pisownią. Na przykład rosyjskie nazwisko *Чайковский* ma w języku polskim postać *Czajkowski*, w angielskim *Tchaikovsky*, we francuskim *Tchaïkovski*, w niemieckim *Tschaikowski*, w hiszpańskim *Chaikovski*, w holenderskim *Tsjaikowski*, w duńskim *Tjajkovskij*, w węgierskim *Csajkovszkij*, w czeskim *Čajkovskij*, a w esperancie *Ĉajkovskij* (czasem *Ĉajkovski*).

- 8 Poznaliśmy już przyimek **de** w znaczeniu ‘od’. Oprócz tego oznacza on wyrażenia odpowiadające na pytania: kogo? czego? czyj?, np.

<i>instruistino de muziko</i>	—	nauczycielka muzyki
<i>pentraĵoj de Rembranto</i>	—	obrazy Rembrandta

Przed wyrażeniami z przyimkiem **de** może, choć nie musi, wystąpić przedimek **la**. Nie użyjemy go, gdy mowa o jednym z kilku podobnych obiektów (*amiko de Bernardo* — jeden z przyjaciół Bernarda), ale trzeba go użyć, gdy mowa o jedynym, неповtarzalnym obiekcie lub kiedy mamy na myśli całość obiektu, np.

<i>ami la muzikon de Gershwin</i>	—	uwielać muzykę Gershwina (całą)
-----------------------------------	---	---------------------------------

nie użyjemy go jednak, mówiąc o części większej całości, np.

<i>aŭskulti muzikon de Ellington</i>	—	słuchać muzyki Ellingtona (jednego z jego utworów).
--------------------------------------	---	---

- 9 Nazwy języków, np. *pola, angla, franca, germana, japana, svahila* pisze się po esperancu małą literą i poprzedza przedimkiem *la* ponieważ jest tylko jeden taki język (nie uwzględniając odmian). Ze względów historycznych wiele osób pisze *Esperanto* z wielkiej litery w hołdzie dla jego twórcy, który podpisał się pod pierwszym podręcznikiem *Doktoro Esperanto*. Używa się także pisowni z małej litery: *esperanto*.

- 10 Słowo *brila* to przymiotnik pochodzący od czasownika *brili* — świecić, błyszczyć, lśnić, np.

<i>La suno hele brilas</i>	—	Słońce jasno świeci.
----------------------------	---	----------------------

Przymiotnik *brila* znaczy ‘lśniący, błyszczący’, np.

<i>brilaj okuloj</i>	—	lśniące oczy
----------------------	---	--------------

Przenośnie *brila* znaczy ‘błyskotliwy, świetny, wspaniały’, np.

<i>brila homo</i>	—	błyskotliwy człowiek
<i>brila ideo</i>	—	świetny pomysł
<i>brila verko</i>	—	wspaniałe dzieło

- 11 Częstka **ge-** tworzy rzeczowniki oznaczające osoby obojga płci. Rzeczowniki z przedrostkiem **ge-** występują w liczbie mnogiej, gdyż oznaczają więcej niż jedną osobę. Ta częstka słowotwórcza to przedrostek, czyli element dodawany przed główną częścią wyrazu (np. przed rdzeniem).

DLA CIEKAWYCH

Nie każde wystąpienie **ge-** jest przedrostkiem, Np. w wyrazach **gesto** (gest) lub **genomoj** (genomy, a nie nazwy/nazwiska osób obojga płci) jest częścią rdzenia wyrazowego.

Jakkolwiek przedrostek **ge-** stosowany jest zasadniczo w liczbie mnogiej, to istnieje słowo **gepatro** w liczbie pojedynczej oznaczające roślinę mateczną (tj. taką, która jest nieprzerwanie w fazie wzrostu i pobiera się z niej sadzonki), a nie pojedynczego rodzica.

Nie zawsze dodanie **ge-** do rdzenia oznaczającego osobę tworzy realnie istniejące słowo, np. nie ma w użyciu słowa **geviroj** (*viro* = mężczyzna).

12 Z końcówką **-n** — biernik.

13 Słowo **ĉirkaŭ** znaczy ‘wokół, dookoła’ i ‘około’. Przykłady użycia:

<i>sidi ĉirkaŭ lignofajro</i>	— siedzieć <u>wokół</u> ogniska
<i>vojaĝo ĉirkaŭ la mondo</i>	— podróż <u>dookoła</u> świata
<i>ĉirkaŭ la tagmezo</i>	— <u>około</u> południa
<i>ĉirkaŭ cent tridek mil homoj</i>	— <u>około</u> stu trzydziestu tysięcy ludzi

14 Esperancki wyraz **eŭro** — w przeciwieństwie do jego polskiego odpowiednika — może wystąpić w liczbie mnogiej, a także w bierniku, np.

<i>unu eŭro, cent eŭroj</i>	— jedno euro, sto euro
<i>Mi havas unu eŭron / dek eŭrojn</i>	— Mam jedno euro / dziesięć euro.

15 **Kiom** (wymowa: ki-om) — ile.

Jeżeli po wyrazie **kiom** podajemy nazwę obiektu, którego liczba/ilość nas interesuje, to trzeba ją poprzedzić przyimkiem **da**, np.

<i>kiom da mono?</i>	— ile pieniędzy?
<i>kiom da jaroj?</i>	— ile lat?

16 Jeśli po czasowniku przechodnim, tj. takim, który może wystąpić w stronie biernej (np. kupuję – kupiony) z lub bez biernika występuje w zdaniu dalsza część zaczynająca się od przyimka, to ta dalsza część zdania nie jest dopełnieniem bliższym, a więc nie występuje w esperancie w bierniku. Porównaj:

<i>Eva aĉetas panon.</i>	Ewa kupuje chleb.
<i>Eva aĉetas kun siaj koleginoj.</i>	Ewa kupuje ze swymi koleżankami.
<i>Eva aĉetas panon kun siaj koleginoj.</i>	Ewa kupuje chleb ze swymi koleżankami.
<i>Julia preferas kafon sen lakto.</i>	Julia woli kawę bez mleka.
<i>Ili havas amikojn en Skandinavio.</i>	Mają przyjaciół w Skandynawii.
<i>Roberto rigardas videojn kun militaj filmoj.</i>	Robert ogląda wideo z filmami wojennymi.

17 Wyraz **kremo** ma dwa znaczenia:

<i>kremo</i>	= śmietanka zwana słodką, kremówka
<i>kremo</i>	= krem (jako kosmetyk do pielęgnacji skóry)

przy tym

acidkremo

— śmietana kwaśna (*acida* — kwaśny)

kremaĵo

— krem (jako deser)'

18 *ĉe la strato* Polna — przy ulicy Polnej

Zamiast *ĉe la strato* można powiedzieć *en la strato*. Używa się także wyrażenia *sur la strato*, ale w znaczeniu 'na ulicy (= na chodniku, na jezdni)'.

Lodzo — Łódź; podobnie: *Varsovio* — Warszawa, *Krakovo* — Kraków, *Vroclavo* — Wrocław, *Poznano* — Poznań, *Gdansko* — Gdańsk.

Największe polskie miasta mają nazwy esperanckie. Nazw miast mniejszych od podanych wyżej na ogół się nie tłumaczy. Najbardziej znanym wyjątkiem jest Białystok — *Bjalistoko* — miejsce urodzenia Ludwika Zamenhofa.

19 Pytać o wiek kogoś lub czegoś i odpowiadać na to pytanie można w języku esperanto na wiele sposobów:

Kiom da jaroj vi havas?

— dosłownie: *Ile masz lat?*

Kiomaĝa vi estas?

— dosłownie: *W jakim jesteś wieku?*

Kiom vi aĝas?

— = *W jakim jesteś wieku?*

— brak polskiego odpowiednika

Zamiast *vi* może wystąpić dowolny inny podmiot: osoba, rzecz, zaimek (np. *tio*, *li*).

Poprawne odpowiedzi są niezależne od formy pytania, np.

Mi havas dek ok jarojn.

— dosłownie: *Mam osiemnaście lat.*

Mi estas dek ok jara.

— dosłownie: *Jestem osiemnastoletni.*

Mi aĝas dek ok jarojn.

— = *Mam osiemnaście lat.*

— brak polskiego odpowiednika.

20 Jak już wiemy, przyimek **por** odpowiada polskiemu przyimkowi „dla”, np.

kelkaj kukoj por vi

— kilka ciastek dla ciebie

oranĝo por Marko

— pomarańcza dla Marka

Jednak często tłumaczymy go inaczej, np.

Ili ne havas tempon por ripozo.

— Oni nie mają czasu na odpoczynek.

Tio estas balzamo por liaj nervoj.

— To jest balsam na jego nerwy.

manĝi laktosupon por matenmanĝo

— jeść zupę mleczną na śniadanie

muziko por filmo

— muzyka do filmu

kandidato por premio

— kandydat do nagrody

danki por helpo

— dziękować za pomoc

Ĉu vi multe pagis por la biletoj?

— Czy dużo zapłaciłeś za bilety?

agado por Esperanto

— działanie na rzecz esperanta

SOLVOJ DE LA TASKOJ

PLIFIRMIGO (ekzemplaj solvoj)

B.

1. Kie ripozas Edita?	En la dormoĉambro.
2. Kie ludas viaj infanoj?	Mi pensas, ke ili ludas en la manĝoĉambro.
3. Kie situas Sejno?	Sejno situas en Francio.
4. Kie lernas Adamo?	Adamo nun lernas en legejo.
5. Kie estas Ĝenevo	Mi pensas, ke ĝi estas en Svislando.
6. Kie babilas Eliza kaj Olga?	En kafejo.

C.

1. Mi preferus teon kun citrono.
2. Mi ŝatus dormi.
3. Mi dezirus trinki malvarman bieron.
4. Mi proponus viziti vian amikinson.
5. Karaj, mi petus silenton. Mi ne konsentas pri via bruo.
6. Mi ne volus lerni la rusan lingvon.
7. Mi preferus la ukrainan.
8. Mi parolus libere kun miaj amikinoj el Kijevo.

E.

1. Barbara tre ŝatas la teatraĵojn de Mrożek.
2. S-ro Mont estas instruisto de Esperanto.
3. Mi amas la operetojn de Lehar.
4. Sidnejo ne estas la ĉefurbo de Aŭstralio.
5. Beata aŭskultas muzikaĵon de Bach.
6. Sinjoro Plat estas la patro de Georgo.

F.

1. Kiun vi konas en Vaŝingtono?	Magdalenan Pel.
2. Ĉu Renata konas min?	Jes, ŝi konas vin.
3. Vi ŝatas Monikan, ĉu ne?	Kompreneble, mi ŝatas ŝin.
4. Vi aŭskultas mian novan diskon, ĉu ne?	Ne, nun mi ne aŭskultas ĝin.
5. Kie estas mia identiga karto?	Ni havas vian identigan karton.
6. Kie estas niaj poŝtaĵoj?	Kamil havas viajn poŝtaĵojn.
7. Kie estas via tekkomputilo?	Vi havas nian tekkomputilon.
8. Ĉu vi aŭskultas filmmuzikon.	Jes, volonte.

G.

1. Kiom estas kvindek tri plus kvardek du?	Naŭdek kvin.

2. Kiom estas ducent du minus dek du?	Tio egalas cent naŭdek.
3. Kiom da jaroj havas Linda?	Ŝi havas dudek du jarojn.
4. Kiom da mono vi havas?	Ni havas ok mil eŭrojn.
5. Kiom da banĉambroj estas en la domo de Arturo?	Estas en ĝi du banĉambroj.
6. Kiom da homoj loĝas en via vilaĝo?	Loĝas en ĝi ĉirkaŭ kvarcent homoj.
7. Kiom da gefratoj havas Eliza?	Ŝi havas naŭ gefratojn:
kvin fratojn kaj kvar fratinojn.
8. Kiom da personoj estas en la familio de Rikardo?	Estas tri personoj.

H.

- Ada manĝas patkukojn kun konfitaĵo.
- Mateo deziras toaston sen butero.
- Laŭra trinkas teon kun mielo kaj citrono.
- Dora kuiras laktosupon kun rizo.
- Leonardo legas komikson pri vojaĝo ĉirkaŭ la mondo.
- Rafaelo havas amikino en Kroatio.
- Ada rigardas periodaĵon kun belaj fotoj.
- Greta havas filmojn kun hororoj.

9. NI LEGAS KUN KOMPRENO

1. +	2. ?	3. -	4. -	5. +

14. PROVERBOJ KAJ DIRAĴOJ

1. La muroj havas orelojn.	Ściany mają uszy.
2. Maljunaj jaroj, sed nesaĝaj faroj.	Stary, a głupi.
3. Malsaĝulo kaj infano parolas la veron.	Głupiec i dziecko mówią prawdę.
4. Timo havas grandajn okulojn.	Strach ma wielkie oczy.
5. Mano manon lavas.	Ręka rękę myje.
6. Infanoj kaj fiŝoj voĉon ne havas.	Dzieci i ryby głosu nie mają.

RESUMA TESTO (ekzemplaj solvoj)

- 16.** 1. Anĝela rigardas filmon de Bergman.
 2. Petro legas romanon de Tolkien.
 3. Kamila estas studentino de geografio.
 4. Roberto aŭskultas muzikaĵon de Ŝostakoviĉ.

- 17.** 1. Kian edzinon 2. via interreta amiko 3. Kio interesa
 4. lin 5. Kiun 6. kia
 7. miajn gekuzojn 8. Kion

- 18.** 1. dek kvar plus ses estas dudek

2. cent tridek kvar plus cent kvardek tri egalas ducent sepdek sep
3. ducent sepdek ok minus ducent tri estas sepdek kvin
4. naŭcent naŭdek naŭ minus naŭcent okdek ok egalas dek unu
5. ok oble naŭ estas sepdek du
6. cent oble dek tri egalas mil tri cent

- 19.**
1. En la mateno.
 5. Ĉu vi pensas, ke....
 6. Sur la ĉielo
 7. Domaĝe
 8. Kie vi loĝas?
 9. Ni vespermanĝas.
 10. Jes, efektive.
 11. Ludi pianon
 12. Ricevi altan salajron
 13. Bedaŭrinde, mi ne scias.
 14. Mi ne havas tempon.
 15. Ĝis malfruaj horoj

- 20.**
(13) herbaciarnia	(7) godzina lekcyjna	(2) doba	(18) żółtko
(9) napiwek	(6) więzienie	(1) garaż	(5) sad
(16) słonecznik	(4) szatnia	(15) piekarnia	(11) nowożeńcy
(3) ludożerca	(19) wieżowiec	(10) mleczarnia	(12) poliglota
(8) weterynarz	(14) trawożerny	(17) umywalnia, pralnia	